
GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING VED UIS

TIL: UNIVERSITETSDIREKTØR PER RAMVI
FRA: TOR HAUKEN, DEKAN DET HUMANISTISKE FAKULTET
SAK: GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING VED DET HUMANISTISKE FAKULTET, UIS
DATO: 08.06.2009
CC: UTDANNINGSDIREKTØR KRISTOFER HENRICHSEN

SAMMENDRAG:

Vi viser til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 21.10.2008 og 16.04.2009. Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Stavanger svarer på følgende måte på spørsmål i brevet av 21.10.2008:

1. Ønsker institusjonen å tilby både 1-7 og 5-10 grunnskolelærerutdanning, eller bare en av dem?

UIS vil utdanne et bredt spekter av lærere med kompetanse som regionen og nasjonen har bruk for. Vi vil være en av de store lærerutdanningsinstitusjonene som rekrutterer studenter nasjonalt og internasjonalt på grunn av vår spisskompetanse og vårt breddetilbud. Det er også klare forventninger fra regionen som vi gjerne vil imøtekomme. Vi ønsker derfor å tilby:

- 5-årig grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn med mastergrad innen utdanningsvitenskap¹ med skolefaglig og fagdidaktisk fordypning eller fordypning innen spesialpedagogikk, pedagogikk eller ledelse. [Det vil være mulig å slutte av etter 4 år så lenge dette er kravet for grunnskolelærere.]
- 5-årig grunnskolelærerutdanning for 5. – 10. trinn med mastergrad innen utdanningsvitenskap med skolefaglig og fagdidaktisk fordypning eller fordypning innen spesialpedagogikk, pedagogikk eller ledelse. [Det vil være mulig å slutte av etter 4 år så lenge dette er kravet for grunnskolelærere.]

I tillegg vil vi presisere at Universitetet i Stavanger allerede har

- 3-årig førskolelærerutdanning med mulighet for mastergrad innen Barnehagevitenskap eller spesialpedagogikk.
- Integrert lektorutdanning²
- Doktorgradsprogram innen Utdanningsvitenskap/ Spesialpedagogikk og lesevitenskap

¹ Under forutsetning av Styrets godkjenning når sak om omstrukturering og navneendring blir lagt fram neste år.

² Fra studieåret 2010 - 2011 under forutsetning av Styrets godkjenning høst 2009.

- Tilbud om ”Veiledning av nyutdannede lærere”; et program som Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk har arbeidet med siden opprettelsen og som er et institusjonsbasert tilbud.
- Et bredt spekter av relevante og etterspurte etter- og videreutdanningstilbud

At Kunnskapsdepartementet tildeler ekstra studieplasser til fem-årig grunnskolelærerutdanning ved UiS i revidert nasjonalbudsjett, tar vi som et tydelig signal på at KD støtter våre planer for å tilby dette. Stortingsmelding 11 (2008-2009) og det nasjonale arbeidet som foregår i neste studieår vil være retningsgivende for vårt utviklingsarbeid. Studieåret 2009-2010 vil bli preget av stor utviklings- og endringsinnsats samtidig som vi ivaretar eksisterende forpliktelser.

2. I hvilke fag og på hvilke fagområder har institusjonen høy faglig kompetanse?

UiS har høy kompetanse innen leseopplæring, spesialpedagogikk og alle skolens fag. UiS har tilbudt lærerutdanning i alle skolens fag i femti år, og med utvikling fram mot universitet har vi prioritert kompetanseutvikling hos vitenskapelig ansatte. Vi har derfor ansatte med førstekompetanse innen alle fag. Noen fagområder må likevel styrkes når det gjelder antall ansatte (i særdeleshet engelsk, naturfag og musikk), og vi ser også at det vil være nødvendig å prioritere professorstipend i de neste 3-4 årene for å få opp antall ansatte med professorkompetanse. Vi har flere ansatte som nærmer seg slik kvalifisering, og som vil nå målet raskt gitt noe mer sammenhengende forskningstid.

3. Hvilke institusjoner vil være naturlige samarbeidsparter i en faglig arbeidsdeling?

UiS har samarbeidsavtale med Universitetet i Agder (UiA), og vil arbeide videre med utvikling av dette samarbeidet. Samarbeidet omfatter også Høgskolen i Telemark (HiT) via UiA sin samarbeidsavtale med dem. Avtalen vil innebære utvikling av en modell for grunnskolelærerutdanning som gjør det mulig for studenter å bytte lærested. Den vil også omfatte samarbeid innen skolefag med lite søking (for eksempel 2. fremmedspråk) for å sikre at vi kan tilby utdanning i så viktige fag for nasjonen og for skolen. I den nye grunnskolelærerutdanningen vil det være viktig å tilby gode internasjonale studietilbud, og et av tiltakene Kunnskapsdepartementet skisserer er å innpasse et internasjonalt semester i organiseringen av ny lærerutdanning (se Stortingsmelding 11 (2008-2009), s. 26-27). UiA og UiS vil arbeide sammen om å tilby våre studenter tilgang til de internasjonale avtalene vi utarbeider for grunnskolelærerutdanning. Dette vil være en rasjonalisering av arbeidet, samtidig som det vil gi studentene et større utvalg av muligheter. Mastergradstilbud vil også ses på tvers, og vi vektlegger at tilbudene som gis skal være komplementære. Det er et godt etablert samarbeid mellom vitenskapelig ansatte innen matematikkdidaktikk hvor UiA har en PhD i feltet og begge tilbyr MA med et godt samarbeid på tvers. Kroppsøving er et annet fagområde med et allerede sterkt samarbeid mellom institusjonene. Her er for eksempel en vitenskapelig ansatt ved UiS blitt ansatt i en deltidsstilling ved UiA. Vi vil også utvikle felles mastergrader, og ha mulighet til å benytte hverandres spisskompetanse i slik utvikling. UiA og UiS står sammen om de faglige utviklingene som vil skje i årene framover, både når det gjelder grunnskolelærerutdanning og for eksempel nasjonal forskerskole i lærerutdanningene.

Lærerutdanningsinstitusjoner i andre nettverksområder, særlig nettverket som omfatter Høgskolen Stord-Haugesund (HSH) og Høgskolen i Bergen (HiB) er også relevante samarbeidspartnere for UiS. Studentgrunnlaget nasjonalt sett er ikke stort nok til at vi bygger opp lignende og konkurrerende tilbud i nærheten av hverandre. UiS ser for eksempel at HSH har et godt tilbud når det gjelder Mastergrad innen IKT og ønsker å støtte deres muligheter for videreutvikling på dette feltet. Vi

opplever at vi allerede har stor nytte av kompetansen innen Mat & Helse som er utviklet ved HiB over mange år. UiS sine tilbud vil ses i forhold til de tilbudene som eksisterer ved HSH og HiB i et forsøk på å finne fram til gode samarbeids- og arbeidsdelingsstrukturer.

4. Hvilke mastergradstilbud skal videreføres eller utvikles?

UiS ønsker å tilby en fem-årig grunnskolelærerutdanning både for 1-7 og 5-10 trinn. I løpet av studieåret 2009-2010 vil de eksisterende tilbudene innen spesialpedagogikk, historiedidaktikk og grunnskolens matematikkfag bli utredet i en større sammenheng slik at vi for opptaket til studieåret 2010-2011 har en mer helhetlig struktur på tilbudet. Vi ønsker å skape større robusthet og bruke flere felles emner på masternivå, men at fordypningen blir tydelig; enten fordyper studentene seg i fagdidaktiske og skolefaglige tema eller fordypningen skjer innen pedagogikk, spesialpedagogikk eller ledelse. Vi vil utrede mulighet for å bruke én fellesbenevnelse for mastergrad for grunnskolelærere (master i utdanningsvitenskap).

UiS har et spesielt sterkt og stort miljø innen spesialpedagogikk og pedagogikk med over 50 vitenskapelig ansatte. Nasjonalt Senter for leseopplæring og leseforskning vil være en drivkraft i utvikling av mastergradsfordypning innen leseopplæring og lesevansker. Senter for atferdsforskning vil være en drivkraft i utvikling av mastergradsfordypning innen sosiale og emosjonelle vansker. Lærings- og klasseledelse er et felt som UiS har de beste forutsetninger for å tilby fordypning innen. Vitenskapelig ansatte tilknyttet forskningsprogramområdet *Læreres undervisningskunnskap* (ca. 20 vitenskapelig ansatte) og ansatte ved sentrene utgjør til sammen et av landets største miljøer på dette feltet. Læreres arbeid som ledere er et komplekst og sammensatt arbeid som krever skolefaglig kunnskap så vel som didaktisk, pedagogisk, spesialpedagogisk og ledelseskunnskap. Utvikling av et kvalitetsmessig studietilbud på dette området forutsetter derfor samarbeid på tvers av faggrupper og vil muliggjøre et spennende og utfordrende tilbud for grunnskolelærerstudenter.

BAKGRUNNSNOTAT FOR SVAR TIL KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

1. INNLEDNING

I dette notatet, som har til hensikt å danne et grunnlag for å svare på spørsmål fra Kunnskapsdepartementet om framtidig tilbud innen grunnskolelærerutdanning, vil det først og fremst være utdanning for grunnskolelærere vi gjør rede for. Men på grunn av vår organisering og det samspillet som foregår på tvers av institutter og sentre, vil vi også trekke inn de andre lærerutdanningene på fakultetet.

Forutsetninger for denne utredningen er følgende:

- UiS har 135 studieplasser innen allmennlærerutdanning / grunnskolelærerutdanning. Dette er blitt økt med 15 plasser gjennom revidert statsbudsjett for 2009 med 15 plasser. Vi har totalt 150 studieplasser.
- Fordelingen mellom barneskole- og ungdomsskolelærere nasjonalt sett ligger på 60 % - 40 %. Vi regner med at det vil være ønskelig at vi utdanner lærere i tråd med skolens behov. Dette vil ikke nødvendigvis bety at UiS skal utdanne 60 % til 1. – 7. klasse og 40 % til 5. – 10. klasse, fordi fordelingen må ses i nasjonal sammenheng. Dette er likevel en rettesnor i vår tenkning om framtidig utdanning ved UiS.
- Grunnskolelærerutdanning forutsetter inndeling i mindre grupper. Vi har mange spesialrom som ikke håndterer flere studenter, og vi har mange fag som forutsetter tettere oppfølging av faglærere. Profesjonsutdanning er både teoretisk og praktisk arbeid i alle fag, og undervisningskvaliteten er avhengig av praktiske øvelser og analyser i tett samarbeid mellom faglærere, praksislærere og studenter.

Notatet vil først gi en kortfattet oversikt over framveksten av lærerutdanning for 1. – 9. / 1. -10. trinn. Deretter blir det redegjort for grunnlaget for framtidig valg av satsing før det konkluderes med fakultetets svar på spørsmålene som Kunnskapsdepartementet ber om svar på i brev datert 21.10.2008.

Til slutt konkluderer vi med våre framtidsplaner og utfordringer for lærerutdanning i hele dens bredde ved Universitetet i Stavanger.

2. LÆRERUTDANNINGER I STAVANGER: EN LANG OG STOLT HISTORIE:

”Lærerutdanningen og den faglige kompetansen som er utviklet der gjennom 50 år, er et viktig grunnlag for Universitetet i Stavanger. Det var den første høyere utdanning som ble etablert i Rogaland. I 1986 fikk daværende Stavanger Lærerhøgskole hovedfag i spesialpedagogikk, og i 1989 ble Senter for leseforskning og Senter for atferdsforskning etablert med utgangspunkt i miljøet ved lærerhøgskolen.” Dette skriver daværende rektor Ivar Langen i forordet til festskriftet for lærerutdanningens femtiårsjubileum i 2004. Som vi vet så var doktorgraden i spesialpedagogikk – et samarbeid mellom sentrene og allmennlærerutdanningen – en av de fire doktorgradsøylene som la grunnlag for universitetsstatusen.

Grunnskolelærerutdanning har vært gjennom mange reformer i årene siden oppstart i 1954. Fram til innføring av 9-årig skole, var det en klar differensiering av lærerutdanning: Allmennlærerutdanningen var to-årig og kvalifiserte til undervisning i skolens trinn 1-7. Da 9-årig grunnskole ble innført, var det mye diskusjon om hvilken institusjon som best kunne ivareta utdanning til de øverste trinnene – lærerskolene eller universitetene? Det ble konkludert med at lærerutdanning skulle kvalifisere til arbeid i 1.-9. klasse, og Lærerutdanningsloven av 1973 åpnet for at utdanning fra både lærerhøgskole og universitet skulle kvalifisere til undervisning på ungdomstrinnene.

Lærerutdanning har vært toårig, treårig og fireårig. Tallet på obligatoriske fagstudier i allmennlærerutdanningen har variert fra 3-4 i studieplanene fra 1976 og 1980 til 8 i planen fra 1998. Fra 2003 har det igjen vært 4 obligatoriske fag (pedagogikk, matematikk, norsk og Kristendom Religion og Livssyn - KRL) i tillegg til GLSM (grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring, 10 stp).

I dag står vi overfor en større reform i grunnskolelærerutdanning. Stortingsmelding 11 (2008-2009) skisserer en ny grunnskolelærerutdanning som kvalifiserer til enten 1. - 7. klasse eller 5. - 10. klasse. Pedagogikkfaget er økt fra 30 til 60 studiepoeng. Det er færre obligatoriske fag (kun pedagogikk for 5. - 10. trinns lærere, og pedagogikk, matematikk og norsk for 1. -7. trinns lærere), og omfang av studiepoeng som studenter må ha innen et fag for å ha undervisningskompetanse, gis i Kompetanseforskriften. For eksempel kreves det nå minimum 60 studiepoeng i engelsk, matematikk og norsk for å undervise i disse fagene på ungdomstrinnene.

Stortingsmelding 11 krever mer enn differensiering av fag og en omstrukturering av utdanningen. Profesjonsretting av lærerutdanningen er et absolutt krav. Det forutsettes at den nye utdanningen gir relevant profesjonsrettet kunnskap og at utdanningsinstitusjonen samarbeider godt med praksisfeltet:

”Lærerutdanningen må være innovativ, utviklingsorientert og tilpasningsdyktig. Ny nasjonal og internasjonal kunnskap om skole og lærerutdanning, og endringer i skole og samfunn, må danne rammen for utdanningene. Dette fordrer at lærerutdanningsinstitusjonene etablerer gode arenaer for faglige drøftinger og samhandling med yrkesfeltet. Kvalitetssikringssystemet må brukes for målrettet utvikling av utdanningen. Lærerutdanningen skal være oppdatert på og bidra til forskning om skole og undervisning, elevenes læring og utvikling og om lærerutdanningen selv.” (s. 10)

3. LÆRERUTDANNINGER VED UIS I DAG OG FAGTILBUD SOM ER RELEVANT FOR LÆRERE

Med utgangspunkt i en lang tradisjon, er det naturlig at lærerutdanninger framstår som en av grunnpillarene ved UiS også i dag. Lærerutdanningene er lagt til Det humanistiske fakultet, og fakultetet er ansvarlig for:

En 3-årig bachelorutdanning i førskolelærerutdanning (fulltid og deltid / desentralisert), en 2-årig masterutdanning i barnehagevitenskap, og en rekke emner som er relevante for førskolelærere som tilbys som eksterne kurs. Disse utdanningene er organisert innenfor **Institutt for førskolelærerutdanning (IFU)**.

En 4-årig allmennlærerutdanning, master i spesialpedagogikk og i grunnskolens matematikk som kan bygges på de tre første årene i allmennlærerutdanning, en Joint Master i Migrasjon som er relevant

for allmennlærere, og en mengde eksterne kurs og studiepoenggivende emner, samt PhD i spesialpedagogikk. Dette, i tillegg til et bachelorprogram i idrett er organisert innen **Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk (IAS)**. IAS er også ansvarlig for et stort tilbud innen Veiledning av nyutdannede lærere, og har opplærings- og koordineringsansvar for tilbudet som gis for nyutdannede førskolelære og lærere i videregående skole.

Institutt for kultur og språkvitenskap (IKS) tilbyr årsstudier og bachelorutdanning i humanistiske fag, som legger grunnlag for den planlagte integrerte lektorutdanningen (jfr sammendragets pkt 1), master i lesevitenskap og historiedidaktikk, samt ettårig praktisk-pedagogisk utdanning og PhD i lesevitenskap. IKS tilbyr også et ettårig studium i norsk språk og samfunnsforhold for utenlandske studenter som skal studere her (NOMSA). Det er tradisjon for at IKS tilbyr utdanning i engelsk og fremmedspråk for allmennlærerstudenter pluss at fagene norsk, samfunnsfag og RLE blir gitt førskolelærerstudenter og allmennlærerstudenter i et samarbeid mellom IFU, IAS og IKS.

Senter for atferdsforskning (SAF) gir undervisning i en del av emnet spesialpedagogikk innen det obligatoriske faget pedagogikk i allmennlærerutdanning og har ansvar for undervisning og veiledning i mastergraden i spesialpedagogikk (sosiale og emosjonelle vansker) som er valgbart for allmennlærerstudenter og førskolelærerstudenter. **Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (NSL)** gir undervisning innen lese- og skrivevansker i Norsk 1 for allmennlærerstudenter, GLSM for allmennlærerstudenter og for undervisning og veiledning innen spesialpedagogikk (lesing og lesevansker) som er valgbart for allmennlærerstudenter og førskolelærerstudenter. En planlagt justering av masterprogrammet vil gi muligheter til ytterligere fordyping i sentrenes spesialområder. Begge sentrene gir også en stor ekstern virksomhet i form av kurs og veiledning rettet mot førskolelærere og lærere.

Etter- og videreutdanningstilbudet er organisert gjennom **UiS Pluss**, som trekker inn faglige ressurser fra alle instituttene og sentrene.

4. BAKGRUNN FOR FRAMTIDIG SATSING PÅ LÆRERE I SKOLEN

I tillegg til de historiske forutsetningene og eksisterende tilbud vil valg for framtiden også ta utgangspunkt i den ressursmessige situasjonen universitetet råder over. De viktigste ressursene i denne sammenheng er de vitenskapelige ressursene (antall personer og antall personer med førstekompetanse eller mer), og studentressursene.

A) ANSATTE – ANTALL OG KOMPETANSE PER FAGGRUPPE

Universitetssatsingen over flere år har bidratt til en styrking av faglig kompetanse innen lærerutdanningene, men det gjenstår ennå å sikre professorkompetanse innen alle faggrupper. Dette arbeides det målbevisst med, og vi har flere vitenskapelig ansatte som vil kvalifiseres til professorkompetanse i løpet av de neste tre årene³. Nedenfor gjør vi rede for den totale fagressursen på fakultetet innen de forskjellige faggruppene:

³ Tre søkte professoroppykk i 2007 og 2008, uten å ha fått svar på sine søknader ennå.

Pedagogikk/Spesialpedagogikk: Det klart største fagmiljøet på Det humanistiske fakultet finnes innen pedagogikk/ spesialpedagogikk, som også er det 2. største miljøet i Norge. Til sammen har vi vel 60 fast ansatte. Miljøet representerer en stor styrke med allsidig utdanningsrelevant forskning og utstrakt samarbeid med barnehage, skole og PPT. **Miljøet har ni professorer og 31 med førstekompetanse.** Flere av universitetslektorene er i avslutningsfase på doktorgradsavhandlinger. Gruppen har spisskompetanse innen viktige spørsmål som leseopplæring og lesevaner, atferdsvaner, inkludering, læreres profesjonelle arbeid, læringsledelse og læreres læring, samt skoleutvikling og skoleledelse.

Norsk/nordisk: **Av 9 ansatte har 4 førstekompetanse, 2 er førstelektorer og 3 er universitetslektorer/amanuensis.** Det finnes også et stort miljø innen *lesevitenskap og norsk for fremmedspråklige* bestående av **2 professorer, fire førsteamanuenser, 2 universitetslektorer og hele 5 doktorgradsstipendiater.** Det er flere av universitetslektorene som enten holder på å fullføre doktorgrad eller er i gang med å arbeide seg fram til førstelektorkompetanse. Flere av førsteamanuensene vil klare å bygge seg opp mot professorkompetanse innen de neste tre årene. Det arbeides med didaktisk- og disiplinforskning. Eksempler på didaktisk forskning er vurdering i norskfaget og litteraturdidaktikk.

Matematikk: Faggruppen består av **5 universitetslektorer og fire førsteamanuenser. En ansatt er i professorkvalifisering,** og vi regner med at dette nås innen 1-2 år. Faggruppen er styrket med flere ressurser de siste årene, særlig på det didaktiske området, og har utviklet seg til å bli en sterk forskergruppe innen læreres undervisningskunnskap og fagdidaktikk. De har klart å involvere studenter i forskning på en utmerket måte, og samarbeider tett med UiA og det matematikkdiraktiske miljøet der.

Naturfag: Faggruppen består av **fem ansatte fordelt på en professor (20 %), en førsteamanuensis, en førstelektor og en universitetslektor.** Gruppen dekker undervisning i alle skolerelaterte naturfag og det er et behov for å styrke faggruppen med professorkompetanse.

Religion, livssyn og etikk (RLE): Faggruppen består foreløpig av **5 førsteamanuenser, 2 universitetslektorer og 1 fast ansatt som er i stipendiatstilling.** Gruppen har en sterk forskningstradisjon, og har utviklet forskningsprosjekter med stor deltakelse av studenter og lærere i grunnskolen.

Samfunnsfag og historie: Faggruppen består av **tre professorer, 5 førsteamanuenser, 1 førstelektor, 1 universitetslektor og en stipendiat** som er fast ansatt. Gruppen arbeider med viktige samfunnsspørsmål som for eksempel migrasjon og flerkultur.

Første- og andre fremmedspråk: Fakultetet har fem ansatte innen engelsk, og åtte som dekker fagene fransk, tysk og spansk. Det er inngått samarbeid med UiA om tilbud innen andre fremmedspråk som det er få søkere til. **Engelsk har 1 professor og 2 førsteamanuenser. Det er 1 universitetslektor som tar doktorgrad. Innen andre fremmedspråk, har vi 2 førsteamanuenser og fem universitetslektorer⁴.**

Kroppøving: Foreløpig består miljøet av **tre med førstekompetanse (2 førsteamanuenser, 1 førstelektor), 1 som forventes å få opprykk til førstelektor innen ett år, og seks universitetslektorer** hvorav flere vil arbeide mot førstelektorkompetanse. Til sammen utgjør dette

⁴ To av dem har levert doktorgradsavhandling denne våren.

10 personer. Kroppsøvmiljøet arbeider aktivt i nasjonale forskningsprosjekter og med fagdidaktiske spørsmål, bl.a. om læreres undervisningskunnskap i kroppsøving. Vi savner en ansatt med professorkompetanse i denne gruppen, men arbeider målbevisst med dette.

Mat & Helse: Vi har **1 fast ansatt førsteamanuensis og en midlertidig ansatt universitetslektor.**

Eстетiske fag (drama, kunst & håndverk, musikk): Dramagruppen består av **tre universitetslektorer, en førstelektor og en førsteamanuensis**, som er en av de få i landet med doktorgrad innen dramapedagogikk. I **Kunst & håndverk har vi 2 med førstekompetanse, 2 universitetslektorer og en fast ansatt som er i stipendiatstilling** og forventes å være ferdig med doktorgraden innen ett år. Dette arbeidet er basert på studier i ungdomsskole. Innen musikk har vi **1 førsteamanuensis, 1 førstelektor og 1** som har levert **doktorgradsavhandling** i vår.

B) VITENSKAPELIG ANSATTES KOMPETANSE OM BARNESKOLE OG UNGDOMSSKOLE; PRAKSISRELEVANT FORSKNING

Som nevnt tidligere, krever Stortingsmelding 11 en profesjonsretting av grunnskolelærerutdanningen. Antall professorer eller førstestillinger sier noe om formell kompetanse og er viktig med tanke på utvikling av mastergrader og doktorgradstilbud. Vi må ha tilstrekkelig forskningskompetanse og teoretisk kompetanse til å utvikle et solid fagtilbud og til å gi god veiledning. Men når det gjelder det å kunne tilby differensiert profesjonsrettet lærerutdanning, er det også viktig med forskningsbasert kunnskap om yrket vi utdanner til og et godt samarbeid med praksisfeltet. Vi må vite at de som utdanner lærere faktisk har kompetanse i begynneropplæring som er forskningsbasert, eller at de har tilstrekkelig fagdidaktisk, pedagogisk og spesialpedagogisk forskningsbasert kunnskap til å kunne utvikle to differensierte utdanninger for grunnskolelærere. I tillegg er det et krav at lærerutdanningen samarbeider med grunnskoler og andre partnere (se punkt D nedenfor).

Profesjonsforskning og praksisrelevant forskning står sterkt på fakultetet. Ved forrige utlysning av midler til nasjonal forskerskole, tok UiS initiativet til å utvikle og sende inn en søknad om forskerskole for profesjoner (lærerutdanning var en av profesjonene). Dette ble gjort med utgangspunkt i det store antallet praksisrelevante forskningsprosjekter som er blitt gjennomført ved fakultetet og UiS over mange år.

Denne bakgrunnen reflekteres også i at instituttleder ved IAS er medlem av programstyret for forskningsprogrammet "Praksisrettet FoU i barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning" (Forskningsrådet). Dette forskningsprogrammet er kommet i stand for å imøtekomme nasjonale og internasjonale behov for forskningsbasert kunnskap om praksis og forskning som skjer i samarbeid med praksis for også å øke læreres kompetanse til å studere egen virksomhet. Fakultetet har tre prosjekter med støtte fra dette programmet (forskning om estetiske læreprosesser / dramapedagogikk og et prosjekt om religionsdidaktikk, pluss at en forskergruppe samarbeider med HiO og HiVolda om et felles prosjekt om Nyutdannede læreres mestring av yrket (NYMY-prosjektet).

Forskningsprogramrådet "Læreres undervisningskunnskap" ble vedtatt etablert i 2008. Programrådet består av bortimot 20 forskere fra IAS og IKS som representerer ulike disipliner og skolefag og som alle arbeider med forskningsprosjekter relatert til grunnopplæring. Programrådet skal utvikle kunnskap om hva slags kunnskap lærere bruker og har bruk for i arbeidet med å støtte et

mangfold av elevers utvikling og læring innen fag på ulike trinn.⁵ Denne forskningen er i sin spede begynnelse internasjonalt, og faggruppen arbeider med internasjonale samarbeidspartnere for å styrke kunnskapsutvikling i dette viktige feltet innen matematikk, fremmedspråk, kroppsoving og religion i tillegg til tverrgående områder som for eksempel læringsstøtte og ledelse, vurdering og tilbakemelding. Slik kunnskap er avgjørende for utvikling av en differensiert lærerutdanning. Programområdet arbeider med utvikling av en ny søknad til NFR innen *Utdanning 2020* programmet.

Fakultetet har to nasjonale kompetansesentre som begge representerer stor faglig styrke og mangeårig kunnskapsutvikling i praksisrelevante spørsmål. Nasjonalt Senter for leseopplæring og leseforskning har satt i gang et stort, longitudinelt prosjekt (*Stavanger-prosjektet*) som følger en kohort av barn gjennom førskolealder og inn i skolealder. Prosjektet vil generere unik kunnskap om barns utvikling og om faktorer ved barns oppvekst og læringsmiljøer som påvirker deres utvikling og læring. Senteret har som kjent spisskompetanse innen leseforskning og er en viktig internasjonal partner i flere store kartleggingsprosjekter. Senter for atferdsforskning har utviklet og formidler to forskningsbaserte program (*Respekt og Zero*) som har vært gjennomført i et stort antall norske grunnskoler. Mobbing er et område der senteret har drevet forskning og formidling gjennom mange år. Senteret har siden 1995 gjennomført fem landsomfattende undersøkelser av skolemiljø som har dannet grunnlag for viktig forskning. Forskningsprosjektet MILISA, et forskningsprosjekt rettet mot ungdomstrinnet ga viktige forskningsmuligheter om elevenes læringsmiljø. Programområdet ”Skolen og banehagens evne til å kompensere for sårbarhet i forhold til psykososial utvikling hos barn og unge” innebærer forskning som også vil få betydning for undervisning og kursvirksomhet.

UiS jobber også aktivt for å etablere et læringslaboratorium for studier og forskning og et Senter for undervisningsforskning og framragende undervisning. Siktemålet er at innsikt i og resultater fra forskning skal komme direkte til anvendelse i studieprogrammene, blant annet gjennom nye vurderings- og læringsformer, studentaktiv læring og studenter som partner i kunnskapsutviklingen (jfr fakultetets handlingsplan 2009 - 2011).

Forskningen krever samarbeid med skoleeiere og skoler. FoU er dermed et viktig sentreringspunkt for samarbeid med praksisfeltet. Skoleutviklingsarbeid, veiledningsoppgaver og etter- og videreutdanning som tar utgangspunkt i en hel skoles behov for kompetanseutvikling er noen flere eksempler på samarbeid. Ved IAS er det også utviklet et stort program for Veiledning av nyutdannede lærere som er blitt svært godt tatt imot i kommunene. Det spesielle ved systemet er koblingen mellom vitenskapelig ansatte og ansatte i skolen i veiledningsmøtene. Flere ansatte ved IAS er involvert som veiledere og får dermed innblikk i hva nyutdannede opplever som problematisk. Dette programmet er blitt utviklet over flere år som en del av den nasjonale satsingen. Ifølge Stortingsmelding 11 vil det nå bli etablert en ordning med veiledning for *alle* nyutdannede lærere.

⁵ Lee Shulmans begrep ”pedagogical content knowledge” er et utgangspunkt for forskningen. Med begrepet ville Shulman få fram det særegne i læreres kompetanse; at lærere har bruk for fagkunnskap på en spesiell måte fordi fagkunnskapen må kobles med pedagogisk og didaktisk kompetanse samtidig som utøvelse av kompetanse også preges av den konteksten handlingene foregår i. Det er ikke nok å kunne matematikk. Lærere må også vite noe om hvordan barn forstår og lærer matematiske begreper, og de må kunne matematikk på en slik måte at de kan legge opp til progresjon for enkeltelever i spesielle skolekontekster. Begrepet ”pedagogical content knowledge” er blitt brukt i årene etter, men det er først i de siste årene at forskere er blitt opptatt av å beskrive helt konkret hva det er for slags kunnskap som omfattes av dette begrepet.

C) STUDENTER – REKRUTTERING OG GJENNOMFØRING

I løpet av årene 2001 – 2006 hadde UiS gjennomsnittlig 2,3 primærøkere til hver studie plass i allmennlærerutdanningen (NOKUT, 2006:311). Snittpoeng ved opptak i 2004 var 50,5. I 2008 var det et merkbart fall i antall søkere til allmennlærerutdanning over hele landet – også ved UiS. Det året hadde vi 1,4 primærøkere til hver studie plass (135 studie plasser), og da opptak var ferdig, var det ingen venteliste. For første gang ble det avertert ledige plasser på Restetorget. Søkingen har tatt seg opp i 2009 og vi hadde 1,8 primærøkere per ledig studie plass. Dette er nøyaktig som landsgjennomsnittet. Det er ikke et tall vi er fornøyd med, og vi har som mål å være oppe i 2,5 primærøkere per studie plass innen fem år.

Rogaland er et tett befolket fylke, og de fleste studentene kommer naturlig nok fra regionen. Dersom det i fremtiden blir slik at mange lærerutdanningsinstitusjoner blir mer spesialiserte, og UiS får tilby begge varianter av grunnskolelærerutdanning, tror vi at UiS får noe økt tilsig av studenter utenfor regionen. Dette vil virke forsterkende om vi klarer å profilere oss med faglig tyngde på noen av de sentrale skolefagene i årene fremover.

Gjennomføring på allmennlærerstudiet er i store trekk tilfredsstillende. På institusjonsnivå har man viet frafall og gjennomføring, og hvordan man kan måle frafall mye oppmerksomhet de siste par årene. Foreløpig har man ikke et særlig bedre verktøy enn indikatorene fra DBH (Database for høyere utdanning) og manuelle og tidkrevende beregninger med utgangspunkt i FS (Felles studentsystem). En av de beste indikatorene på gjennomføring er etter vår mening gjennomføring i henhold til utdanningsplan. Fra 2006 til 2007 økte denne indikatoren med 2 % til 89,4 %, og holdt seg stabil på 89 % i 2008.

Allmennlærerutdanningen har hatt mye fokus på årsaker til frafall, ikke minst p.g.a. det store behovet for nyutdannede lærere nasjonalt sett. Frafall er generelt noe høyere enn ønskelig. I løpet av 2008 ble det gjennomført en studie om frafall ved UiS og HiB etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Undersøkelsene viser at størstedelen av frafallet skjer i første semester, og gjerne knyttet til første praksisperiode. Dette kan være en indikator på at studenter finner ut at de har valgt feil eller at læreryrket er noe annet enn de har forestilt seg. Andre studenter oppgir faglige vansker som årsak til frafall. Ved UiS er det matematikk de fleste oppgir som grunn, mens ved HiB er det norsk. UiS har matematikk i det første studieåret, mens HiB har norsk. Dette kan indikere at studenter som presterer svakt faglig også velger å droppe ut av lærerutdanningen i løpet av det første året fordi de opplever at det er mer krevende enn antatt. I tillegg til slike begrunnelser, er det en mengde personlige begrunnelser som oppgis som årsak til frafall.

Med utgangspunkt i studien, er det likevel grunnlag for å anta at utdanningsorganisering og innhold kan bedres. Fra neste studieår skal forholdet mellom utdanning på campus og i praksisskoler styrkes ved at man har faste ”innedager” på campus i praksisperiodene. Ansatte på IAS vil studere om dette kan ha ønsket effekt på studenter som er i fare for å falle fra av årsaker knyttet til selve utdanningen (i motsetning til personlige forhold).

D) SAMARBEID MED PRAKSISFELTET OG UTDANNINGSREGIONEN ROGALAND

Fakultetet etablerte satsingsområdet ”Utdanningsregionen Rogaland” i 2008 og har en ansatt leder som har ansvar for utvikling av samarbeidsrelasjoner mellom UiS og barnehage- og skoleeiere samt andre organisasjoner og bedrifter. Gjennom denne satsingen formidles forventinger og muligheter til samarbeid om lærerutdanningene, men også innen etter- og videreutdanning og innen forsknings- og utviklingsarbeid. I september 2009 arrangeres ”kick-off” seminar med tittelen: *Rogaland som utdanningsregion; Koordinerte krefter eller krise og krav?*⁶

Fakultetet og samarbeidspartnere har utviklet en stadig bedre dialog og et stadig tettere samarbeid de siste årene. Det er etablert faste strukturer for dialogmøter med barnehage- og skoleeiere, nettverk og andre former for samarbeidsfora. Vi arbeider med utvikling av modell for samarbeid gjennom Utdanningsdirektoratets prosjekt ”Samarbeidsmodeller mellom lærerutdanningene og barnehage-/skoleeiere”.

I dialogmøtene med kommunenettverkene har Stortingsmelding 11 og grunnskolelærerutdanning ved UiS vært tema på samtlige møter våren 2009. Representantene for skoleeierne i Rogaland har vært helt klare og samstemte i sine uttalelser: Regionen trenger og ønsker grunnskolelærerutdanning på UiS på begge trinnivå. Store lærergrupper vil gå av med pensjon innen få år. Dette vil øke etterspørselen etter lærere generelt, både på barne- og ungdomstrinnet. For å imøtekomme dette har Kunnskapsdepartementet sammen med KS, NHO, Nasjonalt råd for lærerutdanning, fagorganisasjonene og studentenes interesseorganisasjoner lansert satsingen GNIST. Målene er å styrke skolens faglige plattform, læreryrkets anseelse og rekrutteringen til læreryrket. ”Samarbeidsrådet for grunnopplæringen i Rogaland” opprettet i mai en regional arbeidsgruppe for å realisere intensjonene med GNIST, og UiS vil være helt sentral i dette arbeidet.

Samarbeidet med praksisskoler (barne- og ungdomsskoler) har også blitt styrket over de siste årene. Grunnskolelærerutdanningen har tettere oppfølging av praksisskoler, har etablert et Praksisutvalg som samarbeider godt og bidrar til utvikling av praksisopplæring, og har opplæringstilbud for praksislærere (alle praksislærere må ha veiledningspedagogikk). Det er også utviklet et system for kvalitetsutvikling som sikrer god og gjensidig informasjon mellom praksisskoler og UiS. Studentene på allmennlærerutdanningen er viktige parter i kvalitetsutviklingssystemet, og de gir jevnlig tilbakemeldinger til instituttet.⁷ IAS skal sammen med skoleeiere og representanter for praksisutvalget utvikle ny praksisskoleavtale som vil gjelde fra høsten 2010. Alle parter ser fram til dette arbeidet og

⁶ (se: <http://ansatt.uis.no/aktuelt/article15201-2955.html>) Aktører på dette seminaret omfatter blant andre adm.dir. Elin Schanche (Stavanger-regionen Næringsutvikling), adm.dir. Paul Chaffey (Abelia), utdanningsdirektør Sølvi Ohna Gjøl (Rogaland), samt ansatte fra Oljeindustriens Landsforening, Fylkeskommunen, IRIS og UiS.

⁷ Tilbakemeldingene systematiseres og tas opp til drøfting med de individuelle praksisskolene. Et viktig spørsmål er da: Følger skolene opp de tilbakemeldingene som studentene gir? På spørsmålet ”Er det foretatt noen grep på praksisskolen og med praksisopplæringen i forhold til tilbakemeldinger som dere gav midtveis i tidligdialogen (etter 4 uker)?” svarte 65,7 % av studentene ”Ja”, mens 27,5% svarte ”Nei”. Studentene svarte utfyllende på dette spørsmålet, og det gjør det mulig for instituttet å tolke svarene og å ta dette opp med studenter og praksisskoler.

har mange ideer om muligheter for videreutvikling av samarbeidet i forhold til praksisopplæring, FoU og EVU – og at disse tre områdene ses i sammenheng.

Forskningen vist til under punkt B krever samarbeid med skoleeiere og skoler. FoU er dermed et viktig sentreringspunkt for samarbeid med praksisfeltet. Skoleutviklingsarbeid, veiledning og etter- og videreutdanning som tar utgangspunkt i en hel skoles behov for kompetanseutvikling er andre eksempler på samarbeid.

5. PLANER FOR LÆRERUTDANNINGER VED DET HUMANISTISKE FAKULTET

UiS vil utdanne et bredt spekter av lærere med kompetanse som regionen og nasjonen har bruk for. Vi vil være en av de store lærerutdanningsinstitusjonene som rekrutterer studenter nasjonalt og internasjonalt på grunn av vår spisskompetanse og vårt bredde tilbud. Det er også klare forventninger fra regionen som vi gjerne vil imøtekomme. Vi ønsker derfor å tilby:

- 5-årig grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn med mastergrad innen utdanningsvitenskap⁸ med skolefaglig og fagdidaktisk fordypning eller fordypning innen spesialpedagogikk, pedagogikk eller ledelse. [Det vil være mulig å slutte av etter 4 år så lenge dette er kravet for grunnskolelærere.]
- 5-årig grunnskolelærerutdanning for 5. – 10. trinn med mastergrad innen utdanningsvitenskap med skolefaglig og fagdidaktisk fordypning eller fordypning innen spesialpedagogikk, pedagogikk eller ledelse. [Det vil være mulig å slutte av etter 4 år så lenge dette er kravet for grunnskolelærere.]

I tillegg vil vi presisere at Universitetet i Stavanger allerede har

- 3-årig førskolelærerutdanning med mulighet for mastergrad innen Barnehagevitenskap eller spesialpedagogikk.
- Integrert lektorutdanning⁹
- Doktorgradsprogram innen Utdanningsvitenskap/ Spesialpedagogikk og lesevitenskap
- Tilbud om ”Veiledning av nyutdannede lærere”; et program som Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk har arbeidet med siden opprettelsen og som er et institusjonsbasert tilbud.
- Et bredt spekter av relevante og etterspurte etter- og videreutdanningstilbud

At Kunnskapsdepartementet tildeler ekstra studieplasser til fem-årig grunnskolelærerutdanning ved UiS i revidert nasjonalbudsjett, tar vi som et tydelig signal på at KD støtter våre planer for å tilby dette. Stortingsmelding 11 (2008-2009) og det nasjonale arbeidet som foregår i neste studieår vil være

⁸ Under forutsetning av Styrets godkjenning når sak om omstrukturering og navneendring blir lagt fram neste år.

⁹ Fra studieåret 2010 - 2011 under forutsetning av Styrets godkjenning høst 2009.

retningsgivende for vårt utviklingsarbeid. Studieåret 2009-2010 vil bli preget av stor utviklings- og endringsinnsats samtidig som vi ivaretar eksisterende forpliktelser.

Mastergradsutdanninger for 1-7 og 5-10 vil bygge videre på eksisterende mastergradsutdanninger, og vil være spesielt tilpasset det profesjonsrettede arbeidet som studentene utdannes til. En modell er at studenter tar mastergrad i utdanningsvitenskap med fordypning i skolefaglig/fagdidaktisk retning eller innen pedagogikk, spesialpedagogikk eller ledelse. En fordypning i undervisningsfag vil vektlegge profesjonsrelevant teori og forskning, og vil forutsette at det er vitenskapelig tilsatte som har slik bakgrunn og som kan involvere studentene i eksisterende praksisrelevante prosjekter. Masterstudier på deltid er også ønskelig å utvikle for å kunne tilbys lærere som er i arbeid i skoleverket/PPT. Utvikling av studieplaner og strukturendringer i dagens mastergrader vil ha prioritet neste studieår.

UiS har et spesielt sterkt og stort miljø innen spesialpedagogikk og pedagogikk med over 50 vitenskapelig ansatte. Nasjonalt Senter for leseopplæring og leseforskning vil være en drivkraft i utvikling av mastergradsfordypning innen leseopplæring og lesevansker. Senter for atferdsforskning vil være en drivkraft i utvikling av mastergradsfordypning innen sosiale og emosjonelle vansker. Lærings- og klasseledelse er et felt som UiS har de beste forutsetninger for å tilby fordypning innen. Vitenskapelig ansatte tilknyttet forskningsprogramområdet *Læreres undervisningskunnskap* (ca. 20 vitenskapelig ansatte) og ansatte ved sentrene utgjør til sammen et av landets største miljøer på dette feltet. Læreres arbeid som ledere er et komplekst og sammensatt arbeid som krever skolefaglig kunnskap så vel som didaktisk, pedagogisk, spesialpedagogisk og ledelseskunnskap. Utvikling av et kvalitetsmessig studietilbud på dette området forutsetter derfor samarbeid på tvers av faggrupper og vil muliggjøre et spennende og utfordrende tilbud for grunnskolelærerstudenter.

Internasjonalisering vektlegges både i Stortingsmelding 11 (2008-2009) og i Stortingsmelding 14 (2008-2009). Den nye grunnskolelærerutdanningen skal legge til rette for et internasjonalt semester i løpet av studietiden. Foreløpig har allmennlærerstudenter hatt et tilbud om et semester med Komparativ pedagogikk. Da har studentene hatt et opphold ved en samarbeidende institusjon, med studier og praksisopphold i grunnskole. Studentene har skrevet en oppgave, oftest med utgangspunkt i feltnotater eller dokumentanalyse. Stortingsmelding 11 vektlegger skolefagene i enda større grad enn tidligere, og det er et stort behov for å utvikle mer fagrettede tilbud for grunnskolelærere. Et slikt arbeid er påbegynt (kontakt med Berkeley, april 2009), men det gjenstår fortsatt en del utredning og planlegging. Samarbeid med UiA er svært aktuelt på dette feltet, og vi har drøftet muligheter for å tilby utenlandsopphold på tvers av våre institusjoner slik at studentene kan få tilgang til et større utvalg av avtaler. Internasjonalisering må prioriteres sterkere i tiden framover, og det vil kreve økte ressurser til utrednings- og planleggingsarbeidet.

6. RISIKOVURDERING AV MULIGHETER FOR DIFFERENSIERT LÆRERUTDANNING

I løpet av studieåret 2009 – 2010 vil det foregå et nasjonalt arbeid med å utrede hva differensiering for 1-7 og 5-10 trinn vil si innen fagene i grunnskolelærerutdanning. Det er sannsynlig at grad av samkjøring vil kunne variere mellom fagene. F.eks. er det sannsynlig at det vil være større behov for differensiering i fagene norsk og matematikk enn i faget RLE og kunst & håndverk. Vi ser for oss at praksisopplæring og samarbeid med praksisskoler vil være en differensieringsmåte i flere fag, men at

det kan være flere emner innen fag som gis felles for 1-7 lærere og 5-10 lærere. Foreløpig er dette usikkert, og vi kan kun antyde mulige løsninger.

Kritiske momenter for å vurdere våre muligheter for differensiert lærerutdanning gjelder i særdeleshet fire punkter som alle vil bli nærmere omtalt i dette kapittelet:

- behov for professorkompetanse innen flere fagområder
- antall fagpersoner innen faggruppene; har vi kritisk masse?
- rekruttering og gjennomstrømming av studenter til grunnskolelærerutdanning
- Den komplekse organiseringen av lærerutdanningene med flere involverte fra flere institutt og sentre

6.1 KRITISK MASSE – FAGLIG ANSATTE OG STUDENTER

UiS har de siste årene hatt 135 opptaksplasser til allmennlærerutdanningen. Ved revidert nasjonalbudsjett vår 2009, fikk UiS tildelt 15 ekstra studieplasser til 5-årig grunnskolelærerutdanning. Dersom vi forutsetter at disse plassene videreføres, vil UiS ha 150 studieplasser til grunnskolelærerutdanningen samlet. Vi tar det for gitt at barneskolettrinnet vil ha større behov for lærere enn ungdomsskolettrinnet. Dersom vi bruker fordelingsnøkkelen 60/40, som representerer lærerbehovet også i skolen fordelt på barne- og ungdomstrinnet, vil vi ha 86 studieplasser på trinn 1 – 7 og 64 plasser på trinn 5 – 10.

Ettersom 1-7 utdanningen vil innebære en del obligatoriske fagkrav som 5-10 utdanningen ikke inneholder, kan det være at flere studenter på det grunnlaget foretrekker 5-10 utdanningen. Skulle det vise seg å bli tilfelle, må UiS styre studentenes valg og eksempelvis styrke studentveiledningen.

Studentgrunnet mener vi er stort nok til å tilby differensiert utdanning, eksemplifisert med norsk. Det er et av de fagene som vi kan regne med vil ha et stort antall studenter. 30 studiepoeng norsk vil være obligatorisk for 1-7 lærere, og det er et av fagene som allerede er definert i Kompetanseforskriften som et fag lærere må ha 60 studiepoeng i for å undervise på ungdomsskolen. Vi tar derfor utgangspunkt i norsk for å vurdere antall faglig tilsatte i forhold til muligheter for differensiering:

Av den totale gruppen faglig ansatte innen norsk/nordisk, er 5 vitenskapelig ansatte ved IAS. De har i dag ansvar for et fagtilbud på totalt 70 studiepoeng, hvor 30 av disse er obligatoriske for alle studenter i dagens allmennlærerutdanning. Faggruppen har derfor ca. 130 studenter i emner tilsvarende 30 studiepoeng. I den nye grunnskolelærerutdanningen vil det kun være studenter til barneskolettrinnet som har norsk som obligatorisk fag. Dersom fordelingsnøkkelen ovenfor benyttes, betyr dette 86 studenter per år. Studenter på ungdomstrinnet kan velge om de vil ha norsk i fagkretsen sin. Dersom de ønsker å studere norsk, må de ha minimum 60 studiepoeng. Av 64 studenter på ungdomstrinnet kan man anta at halvparten av dem vil ønske norsk, siden det er et sentralt skolefag. Det betyr at norskmiljøet i årene som kommer har ansvar for at over 30 studenter hvert år skal ha en årsenhet i norsk i tillegg til en halvårsenhet for 86 studenter. Grovt regnet vil arbeidsbelastningen totalt sett bli den samme.

IAS vil fortsatt ha ansvar for grunnskolelærerprogrammet, men det er av stor betydning å se den totale kompetansen på fakultetet i forhold til alle lærerutdanninger som tilbys. Innen eksempelet

”Norsk for grunnskolelærerstudenter” har fakultetet spesialkompetanse i området begynneropplæring i lesing og lesevaner, og det vil selvfølgelig være viktig å benytte slik spesialkompetanse innen grunnskolelærerutdanning. Det er sannsynlig at ca halvparten av de 30 studiepoengene som er obligatorisk for 1-7 lærere kan dreie seg om begynneropplæring i lesing og skriving. Dermed vil det også være ressursmessig mulig å tilby 30 studiepoeng fordypning for 1-7 lærere (noen av disse kan være felles med tilbudet til 5-10 lærere) og mastergradsemner. Flere av disse mastergradsemnene vil sannsynligvis også være relevante for den integrerte lektorutdanningen. Utfordringen her er likevel at vi ikke har nok vitenskapelig ansatte med **professorkompetanse** innen fagdidaktiske spørsmål.

Det samme regnestykket gjelder også for et annet sentralt skolefag, matematikk. IAS har syv vitenskapelig ansatte innen matematikk. I dag tilbyr instituttet 90 studiepoeng matematikk pluss 30 studiepoeng emner innen matematikkdiridaktikk og veiledning på mastergrad. MA i Grunnskolen matematikk gis i samarbeid med Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet. Dersom man har 86 studenter på trinn 1 - 7, kan IAS tilby 30 studiepoeng til disse studentene og i tillegg klare 60 studiepoeng til de studentene som velger matematikk innen en 5-10 utdanning. Flere av disse mastergradsemnene vil sannsynligvis også være relevante for den integrerte lektorutdanningen.

I engelskfaget tror vi det er mulig å ha en del undervisning felles for alle grunnskolelærerstudenter som velger dette faget, men det må utvikles spesifikke emner som retter seg mot aldersgruppene det skal undervises i forhold til. Det er viktig å styrke studentenes egne språkferdigheter og forståelse av samfunns- og kulturspørsmål i engelsktalende land i tillegg til behovet for å utvikle kunnskap om hvordan barn og ungdom lærer fremmedspråk og relevante undervisningsmåter for språklæring i ulike aldersgrupper. Det er ønskelig å gi tilbud om 30 studiepoeng innen begynneropplæring i engelsk for grunnskolelærere som velger 1-7 utdanning og muligheter for at disse kan utvide faget med nye 30 studiepoeng. En eventuell påbygging kan ses i sammenheng med 5-10 utdanning. **Faggruppen må styrkes med en fagdidaktiker, helst på professornivå.**

Naturfagsgruppen på IAS består av tre ansatte som i dag dekker 60 studiepoeng. I naturfagsundervisningen er det mye grunnleggende forståelse som er essensiell å utvikle enten man underviser i 1-7 trinn eller 5-10 trinn. Det kan derfor være aktuelt med en del fellesundervisning i dette faget (det kommer an på hva de nasjonale føringene blir). Norge satser på realfagsutdanning og fakultetet vil gjerne støtte opp om denne satsingen. Vi har dessuten et reelt grunnlag for å øke antall studenter som får anledning til å studere naturfag, målt etter populariteten når dagens allmennlærerstudenter foretar fagvalg i 3. og 4. år. Vi tilbyr også videreutdanning for lærere i skolen og kunne tilbudt enda mer dersom det var rom for nyansettelser innen fagområdet. Etter vår oppfatning er det svært viktig å prioritere utvikling av dette faget. En styrking av faggruppen med en fagdidaktiker som retter seg særskilt mot ungdomstrinnene vil være viktig. Det vil også gjøre det mulig å utvikle et fagdidaktisk tilbud som kan være aktuelt for studenter i den integrerte lektorutdanningen (i samarbeid med Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet). **Faggruppen må styrkes med en fagdidaktiker, helst på professornivå.**

Vi antar at samfunnsfag, RLE, praktiske fag og estetiske fag vil være fagområder som ikke differensieres i så stor grad i løpet av utdanningen. Styrket veiledet praksisopplæring og utstrakt samarbeid med praksisskoler på de ulike trinnene (alt etter valg av utdanningsløp) vil skape tilstrekkelig differensiering i disse fagene.

Musikk er det eneste skolefaget som ikke tilbys ved UiS. Dette er ikke en situasjon vi er komfortable med. UiS bør være en av de fire utdanningsinstitusjonene i landet som tilbyr ”full pakke” for

grunnskolelærerstudenter, i særdeleshet når vi er i en by som legger så stor vekt på kultur og var europeisk kulturby i 2008. En omfattende forskningsrapport utgitt av UNESCO i 2008 dokumenterer effekten *god* undervisning i estetiske fag har på læring generelt for elever. I regionens grunnskoler er det få lærere som har formell kompetanse i faget musikk. Fakultetet har estetiske fag som et av sine satsingsområder, og vi ønsker å prioritere å få full bredde i dette fagutvalget også.

Vi gjør oppmerksom på at beskrivelsene ovenfor tar utgangspunkt i tenkte scenarier som vi må ta forbehold om ettersom nasjonale føringer for differensiering ikke er gitt. Men: **Dersom nasjonale føringer samsvarer med vår tenkning, kommer vi fram til at det er spesielt tre fagområder som må styrkes når det gjelder antall vitenskapelig ansatte: engelsk, naturfag og musikk.** I tillegg foreslår vi økt satsing på **professorstipend for egne ansatte** som vil gjøre det mulig for flere å nå professorkompetanse raskere.

6.2 REKRUTTERING OG GJENNOMSTRØMMING AV STUDENTER

Antall søkere til allmennlærerutdanning økte i 2009, men som nevnt tidligere er vi fortsatt ikke tilfreds med antall søkere. Vi må arbeide for å få opp antallet, men det er ikke tvil om at søkere til lærerstudier følger nasjonale konjunkturer.

En forutsetning for at vi skal lykkes med vår profilering av lærerutdanningene er at vi framstår på nettet som attraktive. Det må settes av personalressurser til å følge opp lærerutdanningene. Lærerutdanningene er grunnsteinen i fakultetets virksomhet – det er studiepoengproduksjon fra disse studentene som gir oss vårt finansieringsgrunnlag. Vi må derfor styrke arbeidet med å profilere og reklamere for våre lærerutdanninger på nettet.

Flere av de mindre lærerutdanningsinstitusjonene vil ikke make å tilby en differensiert lærerutdanning for begge løpene, og da er det viktig at de større gjør det. Det at flere utdanningsinstitusjoner ikke vil make å tilby både 1-7 og 5-10 vil også medføre at studenter må flytte fra distriktene og inn til de større utdanningene. Dette kan skape rekrutteringsgrunnlag for flere studenter ved UiS i framtiden. Da er det også viktig at vi har god informasjon på nettet og relevante studier.

Når det gjelder gjennomstrømming av studenter, så ser vi en klar sammenheng mellom antall søkere og gjennomstrømming. Jo færre søkere, jo flere slutter. Dette skyldes sannsynligvis at vi tar opp alle som søker – og de siste som blir tatt opp er ikke nødvendigvis de som har best mulighet til å gjennomføre, verken faglig eller motivasjonsmessig.

Noen endringer må også skje innen studieprogrammene. Blant annet vil oppstart av studiet bli mer rettet mot overgangen fra elev til student og til å begynne og støtte utvikling av lærerstudent-identitet med sikte på utvikling av profesjonsidentitet.

For å arbeide med rekruttering må fakultetets nettprofilering styrkes og støttes. For å bedre gjennomstrømmingen må grunnskolelærerutdanningen arbeide med studieoppstart og med identitetsskaping gjennom hele studieløpet.

6.3 KOMPLEKS ORGANISERING OG LÆRERUTDANNINGER

Det humanistiske fakultet er i stor grad et utdanningsvitenskapelig fakultet som også har humaniora og idrettsfag. Vi representerer hele universitetet samlet under ett tak; vi har helsefag, realfag, samfunnsvitenskapelige fag, estetiske kunsthøgskolefag og humanistiske fag. Ansatte på fakultetet representerer et mangfold av disipliner og tilnæringer til forskning og til verdensanskuelser. Det er naturlig ettersom vi gir lærerutdanninger og utdanning er per definisjon flerfaglig. Dette kan være en stor nok utfordring i seg selv, men i tillegg har vi en organisering som gjør at studieprogrammene ikke ligger innenfor ett institutt men er avhengig av vitenskapelig ansatte som er ansatt på andre institutter. For at vi skal kunne tilby førskolelærerutdanning, femårig grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning til videregående skole, må de ansatte jobbe på tvers av programmer og institutter / sentre. Det må etableres enda flere felles emner og mer samkjøring på tvers av studieprogrammer enn det som har vært tradisjonen ved fakultetet. En faglig samordnet og kostnadseffektiv organisering av våre lærerutdanninger vil være en nøkkel til en sunnere økonomi ved fakultetet.

Optimal organisering er et tilbakevendende tema i store organisasjoner, UiS intet unntak. Lærerutdanningene er i dag organisert under samme fakultet, men ellers spredt på ulike institutter. Det er tradisjon for at vitenskapelige ressurser utnyttes på tvers av instituttgrensene, men svært stram økonomi skaper "revirtenkning" i større grad enn tidligere, og fundamentet for godt og bredt samarbeid i gjennomføring av utdanningene er skjøre.

7. ANBEFALINGER FOR FRAMTIDIG SATSING PÅ LÆRERUTDANNINGER VED UIS

Som en av Norges største lærerutdanningsinstitusjoner er det naturlig at UiS tilbyr både en utdanning for 1-7 trinn og en utdanning for 5-10 trinn, og det er naturlig å se for seg at UiS til og med vil styrke sin posisjon på dette feltet i årene framover. Flere av de mindre lærerutdanningsinstitusjonene vil ikke makte å tilby en differensiert lærerutdanning for begge løpene, og da er det viktig at de større gjør det. Dette kan skape rekrutteringsgrunnlag for flere studenter ved UiS i framtiden. Vi mener at vi har tilstrekkelig vitenskapelig kompetanse og bredt nok studentgrunnlag for dette. Vi har en stor stab med høyt kvalifiserte og dyktige forskere som er i stand til å tilby forskningsbasert undervisning og til å involvere studenter i den forskningen som foregår. Vi har allerede flere mastergradstilbud, og disse skal vi videreutvikle. Vi har avtale med UiA om utvikling på mastergradsnivå og fag på bachelornivå som har få søkere til på begge steder. Klarer vi å se studentmassen som en helhet og de faglige tilsatte som en gruppe, kan vi også klare å tilby opplæring i skolefag begge steder ved hjelp av nettbaserte løsninger og utveksling av lærere.

Det humanistiske fakultet tar sitt samfunnsmandat som lærerutdanner svært alvorlig. Som universitet ser vi det som en av våre primær oppgaver å utdanne grunnskolelærere med en 5-årig mastergrad som er i stand til å styrke det faglig-pedagogiske og utviklingsarbeidet som foregår i skoler til beste for barn og unges læring og utvikling. Vi vil derfor at vår framtidige grunnskolelærerutdanning skal være femårig, men så lenge det er mulig å bli kvalifisert som lærer i grunnskolen etter fire år, vil det også være en mulighet for dette ved UiS.

Med utgangspunkt i redegjørelsen her, ser vi noen områder som peker seg ut tydelig som områder som må prioriteres neste årene:

- Vitenskapelig ansatte med fagdidaktisk bakgrunn i særdeleshet innen engelsk, naturfag og musikk

- Professorstipend for ansatte som nærmer seg professorkompetanse
- Bedre profilering av lærerutdanningene på nettet

Vi legger merke til storsatsingen som bl.a. NTNU gjør på lærerutdanninger. UiS må også velge å satse på lærerutdanninger for at vi fortsatt skal kunne hevde oss nasjonalt og få anledning til å bidra med den store faglige kompetansen som allerede eksisterer på universitetet i et framtidig differensiert løp.